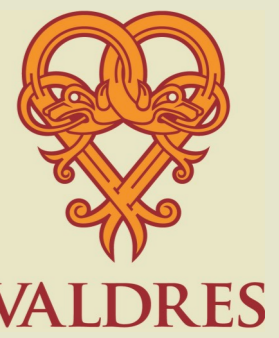

STASJONSSVEE

Valdres 1940

Tyske avdelinger startet sin første framrykning mot Valdres fra Hønefoss gjennom Begnadalen den 14. april 1940. Målet var å rykke fram over Bagn og Dokka for å omgå de norske avdelingene i Brandbu - Jevnaker området. Dette lyktes ikke, og den 20. april trakk tyskerne seg tilbake fra Bagn, helt til Hønefoss. Den norske 4. Brigade, som hadde kommet over fjellet fra Voss, stod nå i Valdres med 4.500 soldater. Mandag 22. april vendte den tyske 163. Divisjon på ny sin oppmerksomhet mot Valdres. Denne gangen kom hovedstyrken over Dokka. Onsdag 24. april kom det til harde kamper ved Høljarast bru mellom bataljonen Daubert (III/IR 159) og bataljonen Sæter (II/IR 10). Dagen endte med norsk tilbaketrekning. Den tyske framrykningen fortsatte samme kveld mot Tonsåsen, og oppover langs Etna mot Bruflat. Neste norske forsvarslinje strakte seg fra Tonsåsen stasjon til Bruflat. Ved Tonsåskrysset lå 2. Bataljon / IR 9, hvor kaptein Skaathun overtok kommandoen mens Sæters bataljon var på vei tilbake. Situasjonen var kaotisk.

Landvern bataljonen går til motangrep 25. april 1940

Utover kvelden onsdag 24. april fikk kaptein Skaathun orden på sine kompanier mellom Tonsåskrysset og Tonsåsen stasjon. Høljarast-bataljonen ble trukket tilbake til Aurdal for å hvile. Samtidig sendte oberst Østbye major Haneborg-Hansens landvern bataljon frem til Tonsåsen. Haneborg-Hansen sa seg villig til å forsøke å ta Høljarast bru tilbake. Rett over midnatt startet framrykningen mot øst. Kaptein Floods 3. Kompani rykket fram langs veien og en tropp fra kaptein Knoffs 2. Kompani oppe på jernbanelinja. Resten av 2. kompani fulgte på bak. Kaptein Ulas 1. Kompani var avgitt til major Laudal ved Bruflat. Floods kompani kom i kontakt med fienden vest for Stasjonssvee.

Angrepet stopper opp

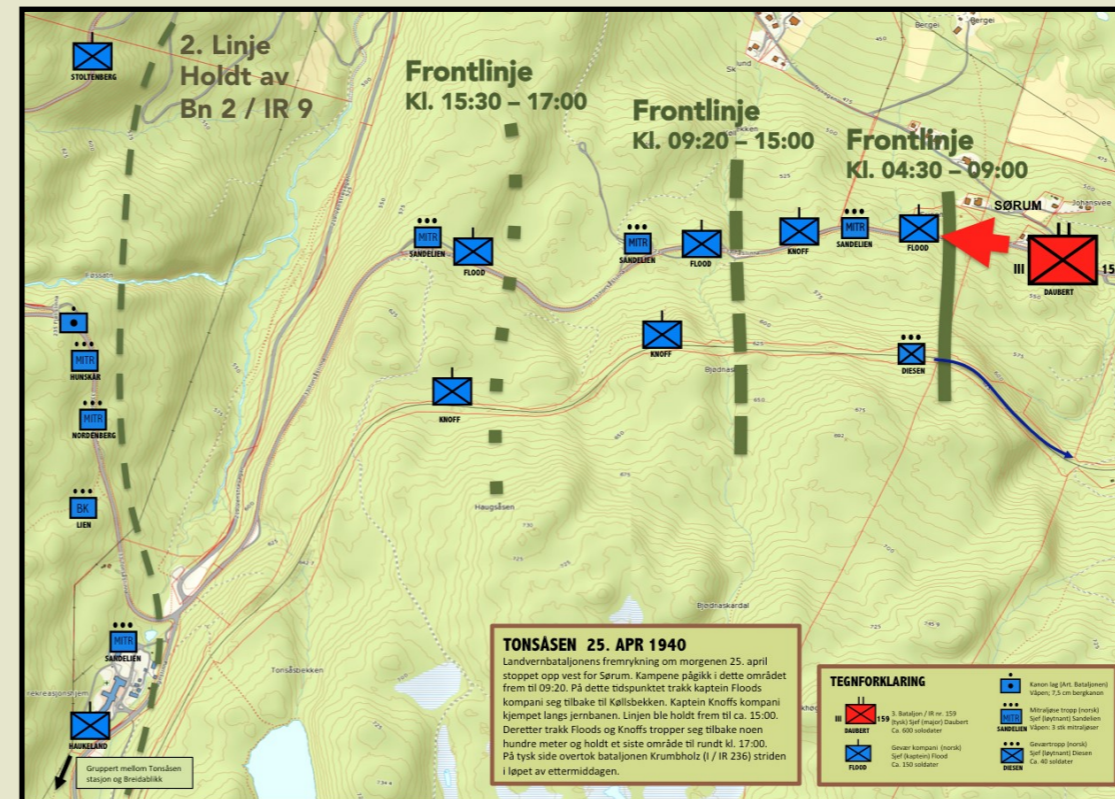
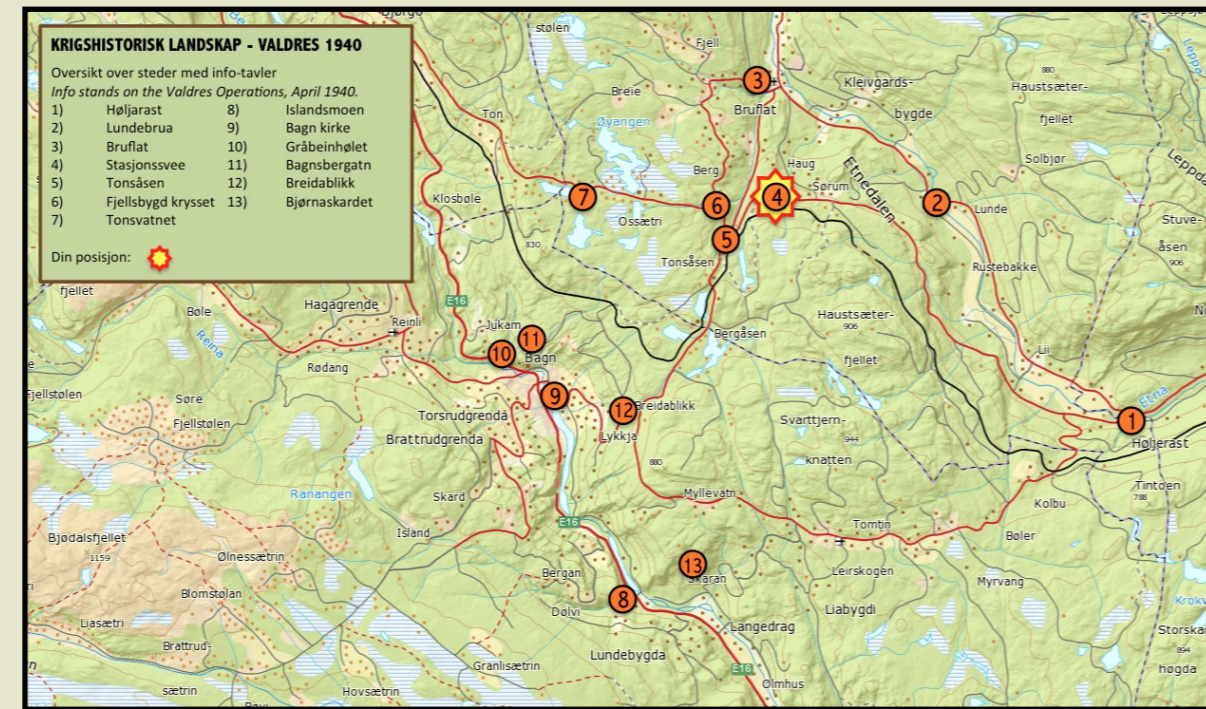
Til å begynne med klarte kaptein Floods soldater å presse tyskerne noe tilbake, kadett Danielsens 3. Tropp var i tet. Ved Stasjonssvee ble det full stopp. Her lå det fremre kompaniet i major Dauberts bataljon (3. Bataljon/ IR 159). I et forsøk på å komme i flanken på tyskerne ble en patrulje under ledelse av kadett Nils Olstad tatt til fange. Korporal Magnus Haugom falt i denne striden. Oppe på jernbanelinja var det foreløpig ikke tyskere. Troppen fra 2. Kompani fortsatte der uhindret nedover mot Høljarast og mistet dessverre kontakt med Floods folk på veien. Litt over klokken 9 om morgenen beordret kaptein Flood tilbaketrekning til Køllsbekken.

Kampene ved Køllsbekken

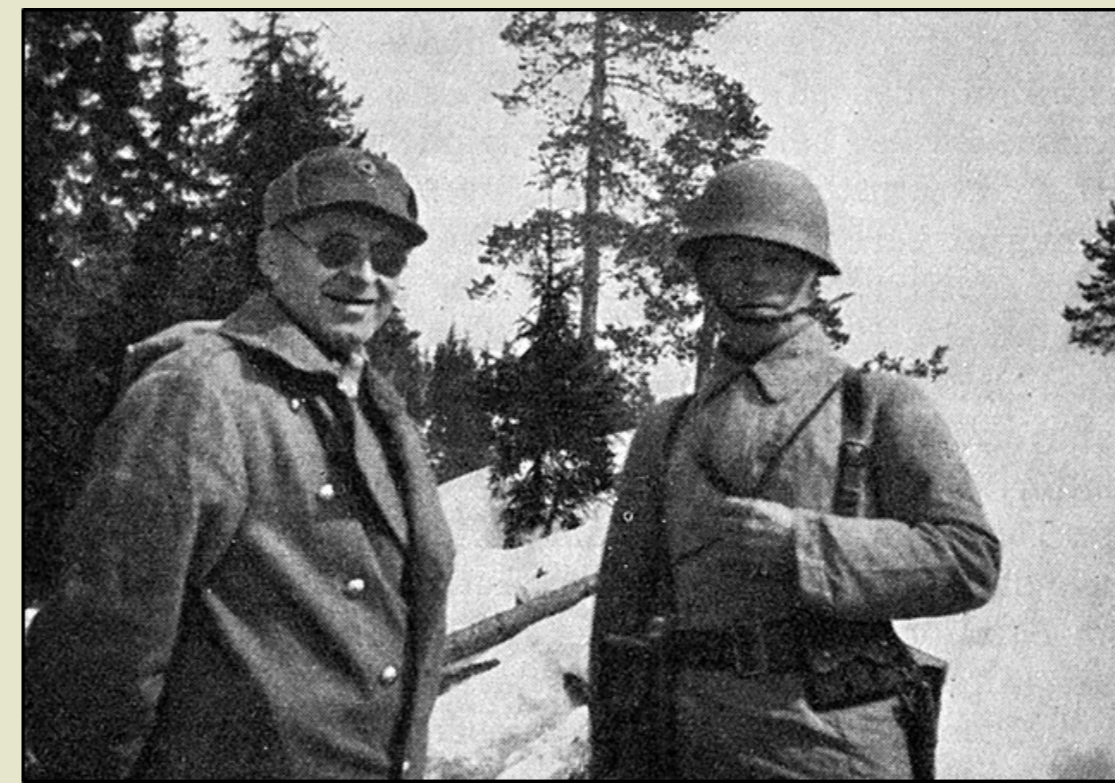
Du står nå rett vest for Køllsbekken. Denne forsvarslinjen ble holdt fra kl 09:20 til ca. 15:00 i følge kaptein Floods rapport. Soldater på begge sider kjempet innbitt i det tette og uoversiktlige skogsterrenget. De to siste troppene av kaptein Knoffs 2. Kompani holdt stillinger oppe ved jernbanelinja. Flood hadde god støtte av løytnant Sandeliens mitraljøser ved hovedveien, men utover dagen ble det tyske presset for sterkt, spesielt var den tyske bombekasterilden vanskelig å takle. To norske soldater falt i kampene ved Køllsbekken. Disse var Harald G. Halvorsen og Gunnar Hansen.

Tilbaketrekning

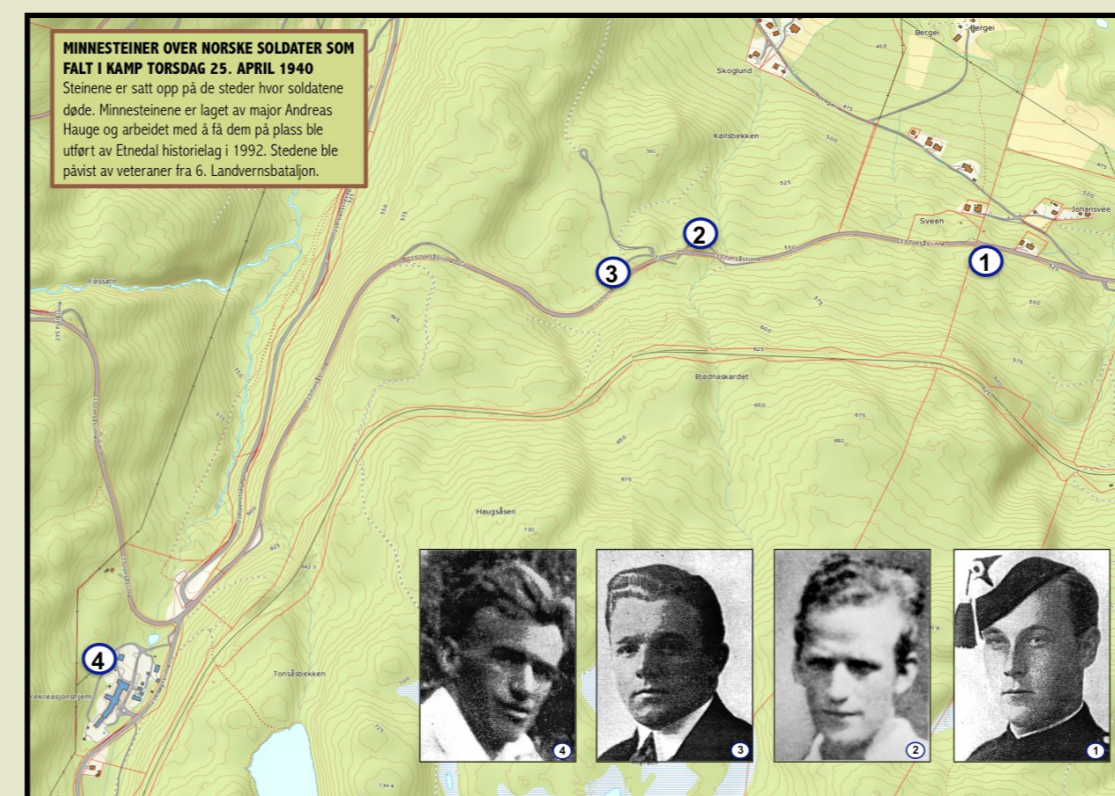
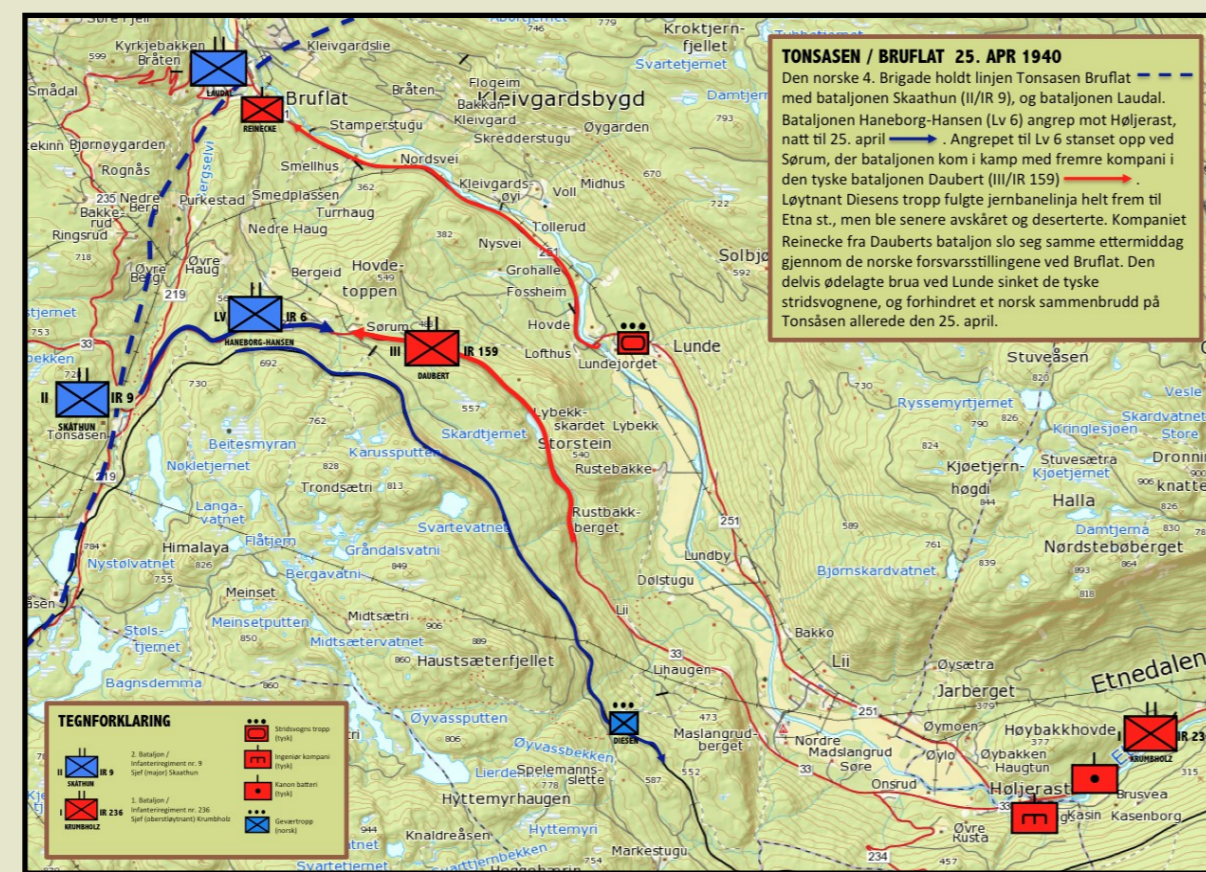
Ved halvfiretiden besluttet kaptein Flood å trekke troppene på riksveien ytterligere noen hundre meter tilbake. Den nye linjen ble holdt til rundt klokken 17:00. På dette tidspunktet beordret bataljonssjefen, major Haneborg Hansen retrett. Denne meldingen nådde ikke kaptein Knoffs kompani oppe på jernbanelinja, og Knoffs styrke kom til å kontrollere jernbanelinja og veikrysset ved sanatoriet helt frem til neste formiddag.

Stasjonssvee ble bygd tidlig på 1870-tallet. Stedet tok over etter Gravadalens (Tonsåskrysset) som skysstasjon. Stasjonssvee ble revet i 1980. Det store bildet er tatt av kaptein Konrad Flood i juli 1940.

Major Halfdan Haneborg-Hansen og kaptein Ola P. Skaathun på Tonsåsen 25. april 1940.

Tekst og kart er utarbeidet av oberstløytnant og historiker Knut Werner-Hagen. Han baserer seg på 4. Brigades arkiv ved Forsvarsarkivet/Riksarkivet i Oslo og tysk arkivmateriale ved militærarkivene i Freiburg, Tyskland. Bilder er stilt til disposisjon av Etnedal Historielag.

1. Korporal Magnus Haugom. Født 27. juli 1912 i Brandbu. Lagfører i tropp 2, Kp 3, Landvern bataljon nr.6. Falt i kamp under skipatruljen Olstads angrep om morgenen, torsdag 25. april 1940.
2. Menig Harald Georg Halvorsen. Født 28. september 1912 i Oslo. Geværmann i tropp 2, Kompani 3, Landvern bataljon nr.6. Falt i kamp torsdag 25. april 1940, på formiddagen.
3. Menig Gunnar Hanssen. Født 15. desember 1905 i Nedre Eiker. Gift med Anna Marie Nedberg i 1937, ett barn. MG skytter i tropp 2, Kp. 2, Landvern bataljon nr.6. Falt i kamp 25. april, på ettermiddagen.
4. Menig Sverre Kristoffer Lauritzen. Født 11. mars 1907 i Nedre Eiker. Geværmann i Kp. 2 / Landvern bataljon nr.6. Falt i kamp ved Sanatoriet, sannsynligvis om morgenen fredag 26. april 1940.

Valdres 1940

German units started their first advance on Valdres from Hønefoss through the Begnadalen valley on 14 April, 1940. The goal was to advance over Bagn and Dokka to outflank the Norwegian units in the Brandbu - Jevnaker area. This was unsuccessful, and on 20 April, the Germans retreated from Bagn and all the way to Hønefoss. The Norwegian 4th Brigade, who had come over the mountains from Voss, was now standing in Valdres with 4500 soldiers. On Monday, April 22, the German 163rd Division again turned its attention towards Valdres. This time, the main force came over Dokka. On Wednesday 24 April, there was intense fighting at Høljarast Bridge between the Daubert Battalion (III/IR159) and the Sæter Battalion (II/IR10). The day ended with a Norwegian retreat. The German advance continued the same night towards Tonsåsen, and up along the river Etna towards Bruflat. The next Norwegian defence line stretched from Tonsåsen railway station to Bruflat. 2nd Battalion/ IR 9, where Captain Skaathun took over command while Sæter's battalion was on its way back, was positioned at the Tonsåskrysset crossroads. The situation was chaotic.

The Territorial Battalion counterattacks

As the evening progressed on Wednesday 24 April, Captain Skaathun got his companies between Tonsåskrysset and Tonsåsen station sorted out. The Høljarast battalion was pulled back to Aurdal to rest. At the same time, Colonel Østbye sent Major Haneborg Hansen's Territorial Battalion forward to Tonsåsen. Haneborg Hansen agreed to try to take back Høljarast bridge. Just after midnight, the advance towards the east started. Captain Flood's 3rd Company advanced along the road and one platoon from Captain Knoff's 2nd Company along the railway line. The rest of 2nd Company followed behind. Captain Ula's 1st Company had been detached to Major Laudal at Bruflat. Flood's company came into contact with the enemy west of Stasjonssvee.

The attack halts

Initially, Captain Flood's soldiers managed to force the Germans back a bit, Cadet Danielsens's 3rd Platoon was in front. By Stasjonssvee, everything came to a halt. The forward company of Major Daubert's battalion (3rd Battalion/ IR 159) was positioned here. In an attempt to get at the German flank, a patrol under the command of Cadet Nils Olstad were taken prisoner. Corporal Magnus Haugom fell in this firefight.

Up on the railway line, there were no Germans yet. The platoon from 2nd Company could there move on unhindered down towards Høljarast; unfortunately, they lost communication with Flood's troops on the way. Slightly after 9 am, Captain Flood ordered a withdrawal to Køllsbekken.

The fighting at Køllsbekken

You are now standing just west of Køllsbekken. This defence line was held from 9.20 am to approximately 3 pm, according to Captain Flood's report. Soldiers on both sides fought determinedly in the densely wooded terrain, where getting an overview was difficult. The last two platoons of Captain Knoff's 2nd Company held positions up by the railway line. Flood had good support from Lieutenant Sandelien's machineguns by the main road, but as the day went on, the German pressure became too strong; especially the German mortar fire was hard to handle. Two Norwegian soldiers fell during the fighting at Køllsbekken. These were Harald G. Halvorsen and Gunnar Hansen.

Withdrawal

Around half past three in the afternoon, Captain Flood decided to pull the forces on the highway back a few hundred meters more. The new line was held until around 5 pm. At this point, the battalion commander, Major Haneborg Hansen, ordered a withdrawal. This message did not reach Captain Knoff's company up at the railway line, and Knoff's force ended up controlling the railway line and the crossroads by the sanatorium all the time until late the next morning.